І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь ...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV. Ч. 172. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 7-го ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1957 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 172. VOL. LXIV.

ПРЕЗ. АЙЗЕНГАВЕР ПОПЕРЕДЖУЄ ФОБУСА, ЩО УРЯД БУДЕ ОБОРОНЯТИ КОНСТИТУЦІЮ

Вашингтон. — През Айзенгавер переслав губернаторові стейту Аркензо Орвелеві Фобусові телеграму з попередженням, що він як Президент ЗДА, буде підтримувати й обороняти конституцію ЗДА всіма леґальними засобами і даними йому повновластями, підкреслюючи, що до цього зобов'язує його складена ним, як Президентом, присяга. Водночас із цим през. Айзенгавер висловив у своїй телеграмі сподівання, що губернатор Фобус підтримає федеральний суд у його рішенні про ведення інтеґрації у Центральній Середній Школі в Литтел Рок, Арк., закінчуючи свій спротив проти постанови федерального суду і відкликуючи вислану ним мілїцію для недопускання негритянських дітей до згаданої школи. Телеграма през. Айзенгавера є відповіддю на листа губернатора Фобуса, в якому він жалїться, що одержав повідомлення буцімто федеральний уряд готується ув'язнити його як „голову суверенного стейту" і що федеральні аґенти підслухують його телефонічні розмови. У своїй телеграмі, висланій із Нюпорту, Р. А., през. Азенгавер ствердив ще, що департамент юстиції збирає дані і факти про події, зв'язані із судовим дорученням перевести інтеґрацію у Литтел Рок і що ґубернатор, як теж Національна Гвардія в Аркензо, яка є уніформована, узброєна і частинно утримувана федеральним урядом, будуть співпрацювати льояльно з федеральним дистриктовим судом Вирішив през. Айзенгавер вислати телеграму губ. Фобусові після наради з ген. прокуратором Гербертом Бравнеллом, мол. Дальші розмови з Бравнеллом та з іншими членами уряду в справі подій у Литтел Рок през. Айзенгавер відбуде у Вашинґтоні, куди він прибуде в суботу цього тижня із Нюпорту. Того ж самого дня відбуде Президент конференцію з Доллесом і заступником державного секретаря Гендерсоном, який вернувся з поїздки по країнах Середнього Сходу. Мав би відбути президент цього дня теж і нараду з бюджетовим директором Брандейджом в справі бюджету на 1959 рік. Після цих нарад і конференцій Президент вернеться до Нюпорту, де продовжуватиме свої вакації.

Президент задоволений з вислідів Економічної Конференції в Буенос Айресі

Нюпорт, Ровд Айленд. — Президент Айзенгавер заявив, що 20 американських латинських держав можуть гордитися успіхами Міжамериканської Економічної Конференції, яка закінчилася в столиці Арґентини Буенос Айресі. Президент сказав: „Вірю, що декларація про об'єднання торговельного ринку всіх американських держав — це визначне ствердження спільних засад і цілей американської економічної співпраці. Це направду новий крок вперед, з якого можуть бути горді всі члени Організації Американських Держав". Але голова Економічної Ради при Організації Американських Держав Вашинґтон П. Бермудез, уруґвайський делеґат, заявив на скликаній там пресовій конференції, що важко буде здійснити всі аспірації, які виникли на цій конференції. Бразилійський делеґат міністер фінансів Хозе Марія Алкмім, промовляючи на кінцевій сесії конференції, назвав резолюцію про спільний торговельний ринок усіх американських латинських держав „кроком до повної інтеґрації всього континенту". Більшість делеґатів гадає, що треба буде принаймні 5-ох років, поки зможуть зорганізуватися районові спільні ринки, а щойно пізніше може прийти до організації спільного ринку для всіх 20-ох американських держав. Предсідник Венесуелі не був присутній на цій економічній конференції внаслідок зірвання дипломатичних зв'язків з Арґентиною.

Науковці випробовують лік проти радіяції

Айова Ситі, Айова. — На річних зборах Американського Фізіологічного Товариства професор Л. Т. Блюін з Університету стейту Теннесі заявив, що він робить досліди з новим ліком „АЕТ", який має забезпечувати проти шкідливости рентґенової радіяції. Він сказав, що коли собака проковтне лік „АЕТ", то весь її організм є забезпечений проти шкідливости рентґенової радіяції. Цей лік випродукувала Крайова Лябораторія в Овк Ріджі при Університеті стейту Теннесі за гроші, призначені їй Комісією Атомової Енерґії. Попередні досліди в лябораторії в Мемфісі, Теннесі, виявили, що той самий лік забезпечує мавпу проти радіяції. Покищо досліджують справу забезпечення проти рентґенової радіяції, але якщо ці досліди будуть успішні, то цього ліку можна буде вживати і проти радіового промінювання. Лік „АЕТ" — це „S-2-амі ноетилісотіуронію", як його формально називають. Його треба б ще якимсь способом випробувати на людині, але це можна буде зробити аж тоді, коли він буде докладніше випробуваний на тваринах.

В АМЕРИЦІ

● **9-річна** Шерон Кей Стоффер змінила свою думку і рішила написати листа до президента Айзенгавера, щоб погодився прийняти виплекану нею ялівку, яка здобула першу нагороду на стейтовій виставці в Мериленді і яка, згідно з реґуляміном виставки, мала бути подарована Президентові. Спочатку вона плакала і нікому не хотіла віддавати свою улюбленицю.

● **Державний департамент** повідомляє, що в фінансовому році, який закінчився 30 червня, туристичних віз на виїзд до ЗДА видано більше, але натомість менше видано іміґраційних віз. Число туристичних віз збільшилося в 1957 р. на 93,100 в порівнянні з 1956 роком.

● **45-річна панна** Беатріс Розенблюм із Ню Йорку і 45-річна панна Сусан Барр із Бруклина позичили в банках 38,000 долярів, подаючи телефонічно різні фіктивні прізвища. Одна з них, звертаючись із просьбою про чергову позичку, подала помилково свій вік на 40 років, а потім заявила, що має 36 років. Це допомогло виявити обман. Обох їх заарештовано.

● **Нюйоркський** епископ-помічник Фултон Дж. Шін сказав у своїй проповіді в церкві Пречистої Діви Неустаючої Помочі коло Горн св. Макрини, Па., що „з американського життя зникає почуття дисципліни й самопожертви". Цю проповідь виголосив епископ Шін до католиків візантійського обряду, які прибули на прощу до Юніонтавну з Канади і ЗДА.

● **Департамент праці** повідомляє, що протягом перших сімох місяців цього року страйкувало робітників менше як в тому самому часі, починаючи від 1945 року. Протягом 7 місяців цього року страйкувало 904,000 робітників, які втратили 10,100,000 робітничих днів.

ПРЕЗИДЕНТ УРЯДУЄ І В НЮПОРТІ

Під час свого перебування на відпочинку в Нюпорті през. Айзенгавер полагоджує теж і біжучі урядові справи. На фото: Президент із своїм дорадником капітаном фльоти Орандом і пресовим секретарем Джеймсом Гаґерті.

Тирмонд закликає до зорганізування третьої партії

Бембес, Півд. Каролайна. — Демократичний сенатор Стром Тирмонд промовляв на зборах фармерської організації і сказав, що треба буде заснувати третю партію, яка втримувала б рівновагу між двома теперішніми Демократичною і Республіканською партіями. Сенатор Тирмонд сказав: „Якщо теперішні великі партії і надалі легковажитимуть інтереси південних стейтів, то треба зорганізувати третю партію, яка могла б втримувати рівновагу між ними", і тоді ті дві партії мусітимуть перенестися зі своїми впливами кудинде. Сенатор Тирмонд під час виборів в 1948 році здобув був голоси в трьох південних стейтах як кандидат на президента, а цього року здобув в Сенаті рекорд найдовшої обструкційної промови, яка тривала 24 години і 19 мінут.

Бек і Гоффа заперечують корупцію в Спілці Шоферів

Вашинґтон. — Провідники Міжнародного Братства Шоферів явилися перед Комісією Етичної Практики при Американській Федерації Праці — Конґресі Індустрійних Організацій і заперечили, що їхня організація є опанована корупційними провідниками. На переслухання з'явилися: колишній голова Братства Шоферів Дейв Бек і кандидат на голову цієї 1,500.000-ої організації Джеймс Р. Гоффа та 8 членів Головної Виконної Ради. В заяві, яка складалася з 650 слів, всі вони заперечили обвинувачення Комісії Етичної Практики, які були основані на матеріялах Сенатської Слідчої Комісії, очолюваної сенатором Джаном МекКлелленом. В заяві є таке твердження: „Міжнародне Братство Шоферів не є в своїй цілості опановане і контрольоване в виконуванні своїх аґенд корупційними елементами". Але провідники організації шоферів зобов'язуються перевести реформи в своїй організації на річних зборах, які почнуться 30-го вересня ц. р. в Маямі, Флорида.

Джанні Діо і його два помічники дістали по два роки тюрми

Ню Йорк. — Суддя Джан А. Мюллен 5-го вересня визначив ракетерові Джанові Діо (Діогарді) два роки тюрми та 1,000 долярову гривну. Суддя зазначив, що це найвищий вимір кари, який дозволяє закон, хоч ця кара повинна бути більша, бо Діо шляхом вимушування і погроз зібрав відробітників і підприємців 30,000 долярів. Два співробітники Діа засуджені до тієї самої кари. Голова 239 Відділу Братства Шоферів Семюел Голдстейн — 2 роки тюрми і 1,500 долярів гривни та колишній фінансовий секретар 405 Відділу Спілки Конторських Службовиків Макс Честер засуджений до 2-річної тюрми і 2,000 долярової гривни. Діо покищо перебуває в тюрмі в Ню Йорку, бо чекає ще на дальші розправи.

Кубинський уряд повідомляє про перемогу над збунтованою частиною фльоти

Сенфуеґос, Кубинська Республіка. — 5-го вересня збунтувалася частина фльоти, яка стояла в цьому порті в провінції Ляс Вілляс, і яка разом із морською поліцією приєдналася до повстанців Фіделя Кастро. Урядові війська з танками і літаками виступили проти збунтованих моряків і впродовж цілого дня вспіли перемогти повстанців. Уряд президента Фульхенція Батісти видав комунікат, підписаний шефом штабу армії генералом Франціском Таберніллею і шефом фльоти адміралом Хозе Родріґезом Кальдероном, в якому ствердив, що повстанців розбито, і вони втекли в гори. Невідомо, які втрати мали обидві сторони, але приватно повідомляють про поважне число вбитих і поранених. Це по раз перший частина кубинських збройних сил приєдналися до повстанців Фіделя Кастро, який від осени минулого року веде партизанку проти уряду Батісти, що день перед цим повстанням відзначив 24-роковини своєї влада. Порт Сенфуеґос має 60.000 мешканців. Моряки роздали цивільному населенню 500 крісів і відповідну кількість амуніції. Повстанцям вдалося було захопити майже все місто, але вони не могли встоятися, коли вполудне з відданеної на 150 миль столиці Гавани, прибули урядові війська з танками і літаками. З літаків скидали бомби на повстанців та стріляли до них із машинових крісів. В Гавані повстанці підклали бомби, і в боротьбі вбито 4 особи, а 5 поранено, в тому трьох поліцистів.

Рода Безпеки поручила прийняття Маляйської федерації до ОН

Об'єднані Нації. — Рада Безпеки Об'єднаних Націй рішила всіми 11 голосами поручити Генеральній Асамблеї, яка збереться 17-го ц. м. на 12-ту звичайну сесію, прийняти в члени тієї міжнародної організації наймолодшу у світі державу — Об'єднану федерацію Маляїв. Таким чином Маляйська федерація стане 82-им членом Об'єднаних Націй і 29-им членом азійсько-африканського бльоку держав. При цій нагоді на засіданні Ради Безпеки в четвер, 5-го вересня більшість її членів висловили признання під адресою Англії, яка оце вже вдруге за останнього пів року перевела свої колишні кольонії в стан суверенних держав 9-го березня ц. р. прийнято в члени Об'єднаних Націй муринсько - африканську державу Ґану. Представники Філіппін і національного Китаю в Раді Безпеки з радістю ствердили, що Маляї зуміли стати вільною і демократичною державою всупереч комуністичній диверсії, яка у тій країні триває від 9-х років. Зате совєтський делеґат Аркадій Соболєв знову торочив про „жертву кольоніялізму" та домагався - прийняття до ОН совєтського сателіта Зовнішньої Монголії. Над справою Монголії та над питанням прийнятття в члени ОН поділених країн В'єтнаму і Кореї відбудеться дискусія на Раді Безпеки на її найближчому засіданні в понеділок 9 вересня. На засіданні Ради Безпеки в характері обсерватора був приявний син маляйського прем'єра Абдуля Рахмана, Тенґку Яффар.

ЗДА облегшують подорож до Болгарії

Вашинґтон. — Державний департамент проголосив розпорядок, яким облегшується можливість виїзду до Болгарії „на обмежений час, особам, що мають професійні або інші оправдані причини, які лежать в національному інтересі". Безпосередньою причиною для видачі того розпорядження є засідання Міжнародного Олімпійського Комітету, яке має відбутися в засідання в столиці Болгарії Софії 20 вересня ц. р., та якого головою є американець Евері Брундейдж. З'єдинені Держави зірвали були 21 лютого 1950 року дипломатичні взаємини з Болгарією, після того, як комуно-болгарський уряд зажадав був відкликання з Болгарії тодішнього тамошнього репрезентанта ЗДА, міністра Доналда Гіта. Тому, що між ЗДА і Болгарією далі нема дипломатичних взаємин, отже ЗДА не визнають комуно-болргаського пашпорту, державний департамент видаватиме візи тим болгарам, які зголосяться на в'їзд до ЗДА на базі взаємности, на окремому клаптику паперу. В'їзд до ЗДА закордонних комуністів залежить від постанов обов'язуючих законів. Остання зміна в іміґраційному законі залишає за секретарями державним і справедливости право вирішувати, хто з приїжджаючих комуністів має відбивати пальці, а кого можна від цього обов'язку звільнити. Всі подання на виїзд до Болгарії, як і на приїзд відтіль до ЗДА, будуть вирішуватися індивідуально. Перші віза видано туди названому Евері Брундейджові, шістьом іншим членам Олімпійського Комітету та журналістам, які виїдуть на те засідання Олімпійського Комітету.

Франції знову грозить криза уряду

Париж. — Права т. зв. Незалежна французька партія, яка має у французькому парляменті 82-ох послів, рішила домагатися від уряду, щоб той скликав на 17 вересня ц. р. надзвичайну сесію парляменту для розгляду урядового розпорядку про замороження цін і платень у Франції. Незалежна партія, як партія консервативних селян, невдоволена замороженням цін на набіл і муку. Вона невдоволена також ніби занадто ліберальним проєктом реформ в Альжирі, які передбачують встановлення в Альжирі автономних областей із центральним координаційним осередком. Праві французькі кола лякаються, що позбавлення французів більшости в майбутньому альжирському центральному правлінні буде вступом до самостійности Альжиру. Знову ж ліві партії, частина соціял-радикалів і соціялісти, вважають проєкт теперішнього уряду Моріса Монорі занадто консервативним і неприйнятливим для альжирських націоналістів. Однак французький уряд хоче випередити неприємну для нього дебату над Альжирською проблемою в Об'єднаних Націях і тому рішений приспішити вирішення його проєкту в парляменті. Ото ж він рішився скликати парлямент під кінець місяця вересня. Таким чином обидві ці справи — фінансово-господарських декретів і справа Альжиру — може довести дуже легко до упадку уряду. Комуністи, які мають в теперішньому парляменті Франції 143 послів, прилучаться до тих, що валитимуть уряд.

Іран будуватиме нафтопровід через Туреччину

Анкара. — Офіційно проголошено осягнення принципової згоди між урядами Туреччини й Ірану про збудування нафтопроводу від джерел нафти в Квум в Ірані через турецьку територію до Іскендеруну над Середземним морем. Ще в цьому місяці має прибути до Анкари іранська делеґація для остаточного виготовлення договору в цій справі між обома названими державами. Будова того нафтопроводу передбачена на два чи три роки, коштом 450,000-000 до 500,000,000 долярів. Кошти нафтопроводу має покрити Іран, а Туреччина, за відступлення своєї території для нафтопроводу і відповідну розбудову згаданої малої пристані, матиме дохід із нафтових операцій. Водночас ведуться переговори у такій самій справі між Туреччиною і Іраком з виглядами на успіх. Ідея поведення нафтопроводів від джерел нафти в Ірані й Іраку через турецьку територію безпосередньо над беріг Середземного моря виринула минулої осени під час Суезької кризи, коли-то Сирія, солідаризуючись з Єгиптом на проти-західньому фронті, зірвала нафтопровід, що веде через її територію із славних мозульських джерел нафти в Іраку. Вправді той нафтопровід відбудовано, але теперішній зворот Сирії в сторону Совєтів знову зактуалізував загрозу, що доплив нафти з Іраку на Захід може бути припинений. Ірак і Іран, які належать до Багдадського пакту разом із Туреччиною, хочуть забезпечитись проти такої несподіванки і хочуть оминути територію Сирії для експорту своєї нафти.

● **З країн, де панує комуністичний режим** щорічно втікає така маса „дипломатів", що всіх їх прізвищ навіть не оприлюднюються в західній пресі. З недавньої дискусії в Конґресі над новим іміґраційним законом виявилося, що рішено допускати кожного року до ЗДА щонайбільше 50 таких „дипломатичних утікачів".

ЗДА ДОСТАВЛЯТЬ ЗБРОЮ ЙОРДАНІЇ І ЛИВАНОВІ

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕРВЕ ВІДПУСТКУ ДЛЯ НАРАД У ВАШИНҐТОНІ НАД СИТУАЦІЄЮ В СИРІЇ

Вашинґтон. — З'єдинені Держави почнуть постачати в найкоротшому часі зброю до Йорданії і Ливану, двох арабських сусідів Сирії, загрожених переходом сирійської армії під командування про-совєтських старшин. Проте, яка це буде зброя і скільки її буде — нічого не сказано у заяві, що її склав речник державного департаменту. Він зазначив тільки, що спеціяльний висланник державного департаменту на Середній Схід, Лой Гендерсон, який впродовж двох тижнів перевіряв тамошню ситуацію у нарадах з найвищими державними достойниками Туреччини, Іраку, Йорданії і Ливану та з американськими амбасадорами, акредитованими в тих країнах, вернувшись з початком цього тижня до Вашинґтону висловив у своєму звідомленні „глибоке стурбування" розвитком подій у Сирії. Сирія, мовляв, може стати „жертвою міжнародного комунізму і, як така, базою для дальшого загрожування незалежності і непорушності всього середньо-східнього обширу". Далі кажеться в повідомленні державного департаменту, що державний департамент докладно перестудіює рапорт Лоя Гендерсона крізь призму принципів чартеру Об'єднаних Націй та доктрини Айзенгавера. Як відомо, прийнята 9 березня ц. р. так звана доктрина Айзенгавера уповноважує Президента дати фінансову та військову допомогу кожній країні на Середньому Сході для її забезпеки проти комуністичної агресії, якщо дана країна забажає собі дістати таку поміч. Для наради з державним секретарем та може й іншими високими урядовцями в цій справі, през. Айзенгавер перерве свої ферії, що їх проводить в Нюпорті в Ровд Айленді та приїде у суботу 7-го вересня ц. р. до Вашинґтону. Для приспішення достави зброї до названих 2-х середньо-східніх країн, її вишлють з американських складів з Европи. На східніх водах Середземного моря перебуває Шоста американська Фльота. При цій нагоді часописи пригадують, що з початком цього року Президент, перебуваючи тоді в Оґесті у Джорджії, відтіль проголосив заяву, що Йорданія загрожена міжнародним комунізмом і що її воля й суверенність мають життьове значення для З'єд. Держав. Як можна застосувати доктрину Айзенгавера до теперішньої ситуації що склалась у зв'язку з „мирними" подіями в Сирії — це саме й становить предмет нарад вирішних американських чинників.

Ізраїльсько - арабські взаємини в ОН

Об'єднані Нації. — На нову сесію Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй має приїхати також ізраїльський міністер закордонних справ Гольда Маєр, однак — за твердженням часописів — цим разом не буде в Об'єднаних Націях палкої дебати на тему ізраїльсько-арабських взаємин. Вправді Йорданія внесла нову скаргу проти Ізраїлю у зв'язку з земними роботами на території Ізраїлю недалеко йорданського кордону, але Ізраїль і інші держави легковажать цю справу. На ізраїльсько-єгипетському кордоні спокій завдяки стаціонованій там міжнародній поліції і Ізраїль приєднається до внеску на продовження часу перебування міжнародної поліції на Середньому Сході. Ізраїльський амбасадор в ЗДА і при ОН Абба Ебан буцім-то дістав доручення від свого уряду — запевнити державного секретаря Доллеса, що Ізраїль не втручатиметься до спору західних держав із Сирією за її про-совєтську політику. Щодо безпосередньої загрози Ізраїлю від Сирії, то прем'єр Ізраїлю Бен Ґуріон заявив кілька днів тому, що арабські сусіди Ізраїлю не страшні Ізраїлеві, бо вони не здібні були б поконати ізраїльську армію, якщо не дістали б допомоги з-зовні. Тим часом, одначово Ізраїль, як Ливан — взаємні вороги, але й спільні противники Сирії — дістають зброю від Франції.

Совєти вкрали ракету у німців

Бонн. — Д-р Евґен Зенґер, директор Інституту для ракетно-порушної фізики у Штутґарті, твердить, що в основі тріюмфально недавно проголошеного випробування далекосяжної ракети лежить німецький винахід ще з-перед 15-ох років. Він каже, що за останньої війни німці виготовили були докладні формули й рисунки далекосяжних ракет Т-3 і Т-4А, відомі теж, як М-104 і М-102. Він сам, д-р Евґен Зенґер і його асистентка д-р Ірене Бредт, списували в детайлях ці німецькі винаходи у 1942 році, в самому розпалі війни. Вони працювали тоді у військовому німецькому інституті дослідів. Д-р Зенґер описує все це у своїй книжці, яка саме в цих днях появиться друком п. з. „Фізика ракетних моторів і ракетної зброї". У цій книжці д-р Зенґер докладно описує тодішні німецькі винаходи, називаючи їх так само кількаступневими, як їх тепер названо в офіційному совєтському комунікаті. Одна з тих ракет обрахована на віддаль 4,300 миль до 10,000 миль. Вона могла б перелетіти від СССР до ЗДА за півтори години. Друга із згаданих ракет була призначена на відстань 5,000 миль, при чому вона осягала після вистрілу височінь 900 миль.

У СВІТІ

● **У Женеві** помер минулої середи на 76-му році життя барон Морріс де Ротшильд, голова французької колись найбагатшої і найвідомішої в світі „династії банкірів", що мала свої відгалуження в Англії, Франції і Німеччині. Померлий барон був замолоду членом французької палати депутатів, потім сенату. В 1940 році, після приходу німців до Франції, він втік до Англії і уряд Петена сконфіскував його маєток. Все ж він залишив у спадщині єдиному в живих своєму синові Едмундові понад $250,000,000. Померлий був банкіром, колекціонером мистецьких пам'яток і власником стайні перегонових коней.

● **Другий міжнародний конґрес психіятрів** у Цюріху, в Швайцарії, займався м. і. питанням різниць у психіці людей різних рас. Муринський лікар із Ґани (Африка), д-р Едвард Форстер, твердив, що досліди, переведені над 1,300 пацієнтами у шпиталі в Аккрі, в Ґані, доказали, що умовохворі мурини виявляють однакові психічні реакції, що й білі европейці, хворі на ті самі умові недуги.

● **В СССР** виготовляють новий карний кодекс, в якому мають скасувати найважливішу статтю, введену колишнім прокуратором - катом Вишинським: що признання обвинуваченого до вини є достатнім і найкращим доказом правильности обвинувачення. Тому усі підсудні в СССР — „признавалися" і каялися. Згідно з новим кодексом треба буде доказати вину підсудного без уваги на його зізнання. Мають також признати право за совєтськими в'язнями на власного адвоката.

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПОЛІТИЧНЕ ПОЖНИВ'Я КОНҐРЕСУ

Президент заявив, що він „дуже розчарований" вислідами першої сесії 85-го Конґресу. Голова демократичної більшости в Сенаті, сен. Линдон Б. Джансон, висловив переконання, що — навпаки — Конґрес осягнув „солідні й видатні успіхи". Члени Конґресу, які кілька днів тому роз'їхались на ферії, вказують на такі закони, як закон про нову американську політику на Середньому Сході, про атом для миру, про громадянські права, про поміч для закордону, додатки до іміграційного закону, про охорону картотеки Еф-Бі-Ай та інші, — як на доказ доброзичливої співпраці Конґресу з Президентом. Президент же витягнув на своїй останній пресовій конференції з кишені аркуш паперу з довгим списком законів, що їх він пропонував, а Конґрес не ухвалив або прийняв у значно зміненій формі, інколи цілком проти інтенцій Президента. Члени так званої економічної групи конґресменів і сенаторів хваляться, що їм удалося зменшити бюджетові видатки на близько 5 більйонів долярів, а Президент твердить, що це — паперова ощадність, суперечна з дійсністю, яка дозволить заощадити щонайвище один більйон.

Можна продовжувати список таких суперечних опіній, які виявляють наймаркантнішу політичну рису пожнив'я минулої конґресової сесії: співпраця між державною Екзекутивою, Президентом і його урядом, з одного боку, та законодатною владою з другого, не була такою гармонійною, як здавалося минулої осени, зараз після останніх виборів. Правда, Президент таки переборов опозицію проти двох найголовніших законів із минулої сесії — в справі громадянських прав і допомоги закордонові (дармащо формально ніхто властиво у принципі не заперечував правильности і потреби обох таких законів) і осягнув їх ухвалення. Хоч вони ухвалені у значно змодифікованій формі, проте, напр., справу повної реалізації громадянських прав, ґарантованих Конституцією, безумовно новий закон посунув значно вперед. Так само й ухвалена нова квота на закордонну допомогу, хоч і значно менша від запроєктованої, дає урядові змогу продовжувати давню політику — підтримування союзників у збільшуванні їх збройної сили та підтримування вільних народів взагалі в їхніх культурних і економічних цілях. А все ж Президент не заявляв би про своє розчарування, коли б не мав для цього поважних підстав. Пригадаймо, наприклад, відкинення Конґресом вимоги Президента, щоб суми, асиґновані на військові цілі закордону (без уваги, чи готівкою, чи доставами), вилучити з закону „Поміч закордонові" і включити у військовий бюджет, — річ ніби формальна, але великої ваги для дальшої політики уряду. Законопроєкт про федеральну допомогу для будови шкіл — цілком „убито". З іміґраційного законопроєкту викинено головний принцип — змінити дотеперішню щорічну квотову систему. Ухвалено деякі ощадності, проти яких рішуче висловився був Президент, а також такі додаткові видатки, що їх уряд визнав некорисними з погляду боротьби з інфляцією. Таких прикладів можна було б навести більше.

Розглядаючи баланс минулої сесії, американська преса пояснює його, як природний і наче логічний наслідок партійно-політичного двоподілу, що настав від минулоосінних виборів: республіканський Президент і демократичний Конґрес. Усі признають, що величезна популярність Д. Д Айзенгавера не зменшилась і що вона стосується не тільки його особи, але і його політики миру. Все ж Демократична партія свідома своєї сили в народі, особливо після кількох доповняючих виборів, які дали їй перемогу. А вже наймилішою для демократів несподіванкою було здобуття ними сенаторського мандату з стейту Вісконсін, після померлого республіканського сенатора МекКарті. Політичною перемогою демократів стала їхня єдність, виявлена в такій для них делікатній справі, як закон про громадянські права: тільки у дуже незначній меншині опинилися рішучі противники зміни існуючого стану в ділянці громадянських прав, демократи із південних стейтів. Зате, як це прозоро зазначив і сам Президент, до невдач урядових законопроєктів на терені Конґресу чимало причинились і самі республіканці, які не виявили потрібної одностайности. Зголошення аж трьох республіканських кандидатур у виборах в Вісконсіні також чимало причинилось до їхньої спільної прогри: республіканські голоси розпорошились, а багато республіканських збайдужнілих виборців не голосували.

Тому політичне пожнив'я останньої сесії Конґресу інтерпретується в часописах, як корисне для Демократичної партії з погляду виборів до Конґресу в наступному році. Зате всі погоджуються, що завчасно говорити про вплив конґресових нарад на президентські вибори в 1960 році. Ці вибори у великій, а може вирішній мірі залежатимуть від ситуації у широкому світі, а до того часу — багато дечого може статися.

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

КОЛИ ГОРІЛА СТОЛИЦЯ

Одного серпневого дня сто сорок три роки тому мала фльота воєнних кораблів під великобританськими прапорами плила вгору рікою Потомак. У підніжжі гори Мавнт Вернон, де між високими деревами біліє палац Джорджа Вашинґтона і де гріб його ховається в зелені, кожний корабель віддав гарматним стрілом салют першому президентові З'єдинених Держав Америки.

Але цей джентлменський жест далеко не в згоді був з намірами британського адмірала Кокберна і його моряків. Вони плили, щоб знищити місто, яке носить назву Джорджа Вашинґтона...

Через п'ять днів, 24-го серпня 1814 року, адмірал Кокберн розсівся зневажливо в фотелі спікера Палати Репрезентантів у порожньому Капітолі і заінсценізував із своїми вояками засідання Конґресу.

„Джентлмени, — заявив він, — питання на порядку дня таке: чи слід спалити це пристановище снківської демократії? Хто за це, хай кликне ,ай' ". Очевидно, всі з запалом вигукнули „ай". Після такого одноголосного рішення, британський адмірал наказав: „Підпалити".

Того ж дня в порожньому Білому Домі накриті столи надаремне чекали оборонців столиці. За столами засіли британські переможці, які, досхочу попирувавши, потім розвели там вогонь. Проте, їхня здобич не була велика, хоч не багато бракувало, щоб була вона справді величною.

Ще за день перед тим, коли населення Вашинґтону втекло в переполосі, коли навіть військова охорона Білого Дому в числі ста вояків відступила в ліси, в Білому Домі залишилась дружина Президента Америки, славна Доллі Медісон — тільки зі службою. Президент був на фронтовій лінії, відвідуючи оборонні позиції біля Блейденсбурґу.

Доллі Медісон, „королева Доллі", найбільш яскрава і найбільш популярна „перша дама" по сьогоднішний день, була незвичайною жінкою. Вона була гордістю, радістю й любов'ю громадян і дипломатичного корпусу столиці; була душею Білого Дому і столичних сальонів, повна жіночого чару, але була й взірцем дружини та господині. І була вона хороброю жінкою. Самотня в обличчі небезпеки, перше як залишити Білий Дім, вона позбирала державні папери свого мужа, дорогу порцеляну, срібло і великий портрет Вашинґтона (твір Стюарта).

Коли оборонці столиці відступили на Джорджтавн, вона з мужем-президентом мусіла два дні скитатися по лісах.

І не були це американські війська, а шалена буря, яка змусила британців покинути столицю в страху перед несподіваним нападом. Вони сіли на кораблі й поїхали здобувати Балтимор.

Капітоль, Білий Дім і інші державні будівлі були зруйновані. У Капітолі згорів дерев'яний дах, у Палаті Репрезентантів — частина сенатського крила... З Білого Дому остались зовнішні мури. Президент і його дружина не вернулись уже до цієї офіційної резиденції. Вони жили в приватному будинку, т. зв. „октаґоні", а коли Білий Дім відновлено, замешкав у ньому вже новий президент — Монро. Конґрес збирався спочатку в готелі, в якому приміщувалося Патентове Бюро. Знову заговорили про перенесення столиці з Вашинґтону. Щоб до цього не допустити, багатші мешканці столиці збудували своїм коштом великий будинок на місці, де тепер стоїть Найвищий Суд, і цей „Цегляний Капітоль" передали до вжитку Конґресові, доки не відбудували оригінального Капітолю.

Усі ці події сталися під час війни між ЗДА й Великобританією, що тривала від 1812 до початку 1815 року. Цю війну одні звали „другою війною за незалежність", інші — війною Медісона, ще інші — війною „воєнних яструбів". Але ніхто нею не захоплювався, ні в цій країні, ні в Англії.

Правда, в першій декаді 19-го століття Британія наприкрювалась Америці. Вона підбурювала індіян на американському пограниччі і старалася зробити з їх території буферну смугу між ЗДА і Канадою; вона ламала морські права, задержувала й перешукувала американські кораблі і „кіднепувала" моряків до служби в своїх європейських війнах, утруднювала морську торгівлю і т. д. В Америці зростали небезпечні ідеї, з них найпопулярніша: здобути Канаду і прилучити її до ЗДА. В Конґресі здобула тоді більшість партія молодих прикордонних поселенців і піонерів, що панували від стейту Мейн на півночі до Джорджії на півдні. Вони були повні бойового духа, довір'я у власні сили, легковажні супроти Британії. І називали себе „воєнні яструби". Був між ними й славний сенатор Клей з Кентокі, той, що його недавно вибрав Конґрес до п'ятки найвизначніших сенаторів в історії ЗДА. У патріотичному захопленні він заявив у Сенаті 1810 року: „Підкорення Канади лежить у вашій силі. Я переконаний, що сама міліція Кентокі готова покласти вам до ніг Монтреаль і горішню Канаду". Дуже помилявся славний сенатор: коли прийшла війна, міліція завела, не хотіла виходити за межі своїх стейтів, не хотіла воювати і взагалі не була підготована до війни. Не хотіли війни навіть ті стейти Нової Англії, які найбільше терпіли від британських напастей на морі: вони знали, що війна ще більше відіб'ється на них. Але партія пограничників була більша, і вона примусила президента Медісона виповісти війну Великій Британії в червні 1812 року.

Американці не здобули Канади. І виявилось, що хоч Великобританія мала на цім континенті тільки малі сили, а в Канаді всього яких п'ять тисяч вояків, хоч не могла спочатку доповнювати сил з Европи, де ще воювала з Наполеоном, З'єдинені Держави Америки не могли битись успішно. Не було достатньої військової підготови, не було грошей, а передусім не було воєнного настрою. Навпаки, противоєнна пропаґанда ширилась, і бойового духа „воєнних яструбів" не вистачило для перемоги. Правда, американці мали свої світлі моменти, які перейшли в історію. Була славна перемога капітана Перрі над оз. Ірі, здобували славні перемоги американські кораблі „Конститушен" і „Юнайтед Стейтс" над британцями на Атлантійському океані, були одчайдушні морські рейди американських „приватірів", піратських кораблів, які нищили британські кораблі на морях Европи й Азії, була хоробра оборона форту МекГенрі біля Балтимор, що надхнула молодого вашинґтонського адвоката Френціса Скота Кі укласти вірш „Стар Спенґлед Беннер", який став американським національним гимном. Нарешті, в січні 1815 року блиснув славою молодий генерал Джексон, коли на голову розбив кількатисячну британську армію, яка хотіла здобути Ню Орлін у Луїзіяні. Але все ж таки, британці не віддали Канади, практично заблькували своєю фльотою східнє американське узбережжя, особливо коли послали Наполеона на Ельбу, без труду здобули столицю і чимало награбували та понищили в самих центральних стейтах ЗДА. А Джексонова перемога прийшла через два тижні після того, коли вже підписано мировий договір у Ґент в Голляндії. Не було тоді радіових вісток і наказів. Джексон скористав на тому, бо став героєм, що виграв вкінці і другу боротьбу — за уряд Президента ЗДА.

Мир не дав формально нікому нічого: він повернув стан з-перед війни. Його річниці не святкують ні тут, ні там. Не люблять згадувати й непопулярної, нерозважної війни, пролиття крови, знищення столиці. Називають її безцільною війною. А проте, чи не майже кожну війну можна так назвати, коли минули пристрасті і можливий спокійний погляд на причини й наслідки?

юст

ІЗРАЇЛЬ ТА АМЕРИКАНСЬКІ ЖИДИ

Напевно творці сіоністичного руху із славним Теодором Герцлем у проводі не передбачали, які радикальні вимоги може поставити перед індивідуальним жидівським громадянином започаткований ним напрям. У самій своїй суті сіонізм — це вияв жидівського націоналізму, а з уваги не те, що саме жидівство тісно зв'язане з релігією, це теж вияв релігійних почувань. Побожні жиди протягом двох тисяч років тричі на день говорять у молитві такі слова: „Заграй у сурми нашої свободи, піднеси прапор для об'єднання всіх вигнанців і збери нас разом з усіх чотирьох кінців землі і наділи нас ласкою, щоб ми побачили наш поворот у Сіон". Сіонізм поставив це побожне бажання жидів, висловлене віковими молитвами, реальною програмою. Сьогодні вже існує жидівська держава на тому ж старовинному і святому для жидів місці, де колись проходили славні часи їхньої історії, і можна думати, що для кожного жидівського громадянина відкрився шлях здійснити вікові мрії свого народу.

Та, як загально відомо, Ізраїль — це лише частина і мала частина світового жидівства. І хоч загально кожний жид, чи він в Ізраїлі, чи в іншій частині світу, гордий з того, що існує жидівська держава, саме існування Ізраїлю зродило багато непорозумінь між жидами в Ізраїлі і жидами в інших країнах, головно у ЗДА. Американські жиди виявили свою поставу супроти ідеї сіонізму і супроти жидівської держави своєю жертвенністю. Ще й тепер американські жиди пересилають до Ізраїлю сотні мільйонів долярів річно, уможлививши цими фондами піднести молоду жидівську державу до того рівня, що вона могла поставити чоло переважаючим арабським сусідам.

Але ці фонди не можуть затерти конфліктів, які існують між проводом Ізраїлю і проводом світового жидівства. Останнім часом назрів цей конфлікт до засадничої проблеми, до проблеми самої суті сіонізму. Провідники Ізраїлю вірили — згідно з засадою сіонізму, що після створення жидівської держави розпочнеться масова еміграція всього жидівства, головно високозаавансованого, із ЗДА в Ізраїль, щоб своїми силами поставити вікову мрію жидів на висоту. Але сталось інакше. Найзавзятіші сіоністи у ЗДА воліли посилати навіть неймовірно великі суми грошей, замість самим їхати у власну державу і своїм знанням та працею допомагати її розквітові. Що більше, ті ж американські сіоністи ставили справу по-американськи — по-бизнесовому: Дасмо гроші, тож і маємо право знати, як ними господарять. І вимагали свого голосу в справах Ізраїлю.

Цього було забагато рішучому прем'єрові Ізраїлю, справжньому будівничому нової жидівської держави. Ще в 1951 році він сказав на Сіоністичному Конґресі: „Не може бути ніяких прав без обов'язків". І тоді вже він визначив, що розуміє під словом сіоніст. „Сіоніст, — сказав Бен Ґуріон, — це не звичайний жид, який хоче допомагати жидівській державі. Сіоніст мусить сам прибути до Ізраїлю".

Зрозуміла річ, така постава прем'єра жидівської держави, яка в головному постала фондами світового жидівства, насторожила все жидівство, а головно сіоністів у діяспорі. Провідник сіонізму поза кордонами Ізраїлю д-р Наум Ґольдман, який зайняв пост президента, що його колись займали Герцль і Вайцман, і який після Бен Ґуріона вважається за найавторитетнішого провідника жидівства, не заперечує можливости, що всі жиди могли б переїхати до Ізраїлю; він дораджує політику сповільнення, і навіть підкреслює, що американські жиди своїми фондами заслуговують на спеціяльне признання від жидівської держави. Він поставив навіть вимогу, щоб представник Світової Сіоністичної Організації був членом уряду Бен Ґуріона. Та Бен Ґуріон зразу відкинув цю пропозицію. Минулого тижня він виступив перед зборами вчених, що займаються проблемами сіонізму. Практичний Бен Ґуріон зразу підхопив проблему висунену Ґольдманом і сказав не без дози трагічного покпивання: „Різниця між мною і Ґольдманом в тому, що він вважає себе за сіоніста, а я сіоністом не є. Чомусь зродилось таке переконання, що жид може жити в Америці, говорити по-англійськи, виховувати свої діти в американському дусі і все ж таки бути сіоністом. Якщо таким є сіонізм, то я не хочу мати нічого спільного з ним".

Ці тверді слова прем'єра Ізраїлю — це не випадковий політичний маневр. Це натяк на той трагічний вузол, який завжди був і буде між краєм і еміґрацією. В обставинах жидівського народу він тим трагічніший, що жидів у діяспорі є переважна більшість, а в Палестині живе їх лише невеличка кількість. Хвиля еміґрації до Палестини майже завмерла. Ще останніми роками деяка кількість жидів прибула із східніх теренів Европи, але вже жидівські скитальці з Західньої Европи воліли еміґрувати до ЗДА, ніж до Ізраїлю. Тим більше важко припускати, щоб у Палестину стали виїжджати заможні члени ґольфових клюбів із ЗДА, з тієї країни, де вони здобули собі престиж і значення. Але й маса інших, бідніших американських жидів — воліє залишатись в Америці.

Минувся вже безповоротно той час, коли жидівська еміґрація до Палестини, під впливом нових сіоністичних гасел, мала масовий характер. Пам'ятаємо, що такий масовий характер мала на початку тридцятих років еміґрація з Польщі. Іміґраційний уряд у Львові, що приміщувався у великому новому будинку при вулиці Набсляка, займався тоді головно переселенням до Палестини. Пам'ятаємо, як то на сходах і на коридорах цього просторого будинку висиджували молоді жиди, головно вихідці з українських сіл, із яких проганяла їх нова господарська ситуація українського села, і співали таки по-українськи улюблену пісню „Палестина — отчизна моя". (Але навіть у цій пісні їх уявлення про Палестину сплітaлося з Україною, доказом чого є такий рядок цієї пісні: „Вітер віє, траву колише".) Та й тоді йшли в Палестину молоді вихідці з села, економічно витиснена еміґрація, а не провідники, навіть провідники сіонізму і провідники таких еміґраційних установ, як „Езра", чи „Керен Гассод".

Ґольдман, людина високої науки, як і Бен Ґуріон, передбачає, що в теперішній ситуації — початок трагедії жидівства. Потужний процес асиміляції жидів у світі можна зупинити лише новим свіжим духом із Ізраїлю — каже Ґольдман. Те, що жиди заховали свою окремішність у світі, заслуга їхньої віри у Талмуд і повсякденного виконування його заповідей. Рабіни з Ізраїлю можуть проповідувати теорію про вибраний народ і вірити у неї, але не вірить у неї багатий член американського народу жидівського походження. Жиди у діяспорі мусять знайти певного роду гордість і самоповагу, щоб психічно утриматись, а це може дати лише Ізраїль. Проте політика Бен Ґуріона інша. Він бачить відродження жидівства лише в Ізраїлі.

Проблема, яку переживає жидівство, близька чи може бути близька й іншим народам. Життя народу можна формувати і про ці форми рішати, будучи лише активним членом цього народу з усіма обов'язками і привілеями. Здалеку, з еміґрації можна лише простягнути помічну руку. І найважніше, щоб не потонути у чужому морі на чужині, потрібний постійний зв'язок з краєм, потрібно цікавитись і жити проблемами краю.

Т.

З НАШИХ БУДНІВ

ПРО КНЯЗІВНУ НА ГОРОШИНІ

В Америці літо кінчається зараз після того, як виберуть міс Союзівку. Потім ліси дістають рум'янців, листя з дерев поволі облітає, а голова ЛМКлюбу і визначний наш мисливий Сергій Литвиненко, готується чистити свою рушницю, набиває набоями „патронташі":

Так, це надходить осінь.

Місто Ню Иорк, зокрема українська його дільниця, наповняється веселим дитячим гамором. Цвіт і краса народу, що поверталася з таборів, діставши там циганських кольорів, метушиться по 7-ій вулиці, під Народним Домом і Пластовою домівкою, по Другій Евню. Скрізь бренить милозвучна англійська мова.

Для дітей та батьків починається та сама, цілорічна коломийка і заверниголова: школа, Пласт, сходини, лекції музики, танці, Курси Українознавства і знову сходини. Щоправда, цим разом, є щось трохи нове в цьому втертому й незмінному порядку речей:

Ось, ніби на привітання нашої дітвори у мурах Великого Міста, Український Театр в Америці розпочинає свій театральний сезон виставою чудової комедії-казки „Князівна на Горошині", прем'єра якої відбудеться в Ню Иорку, в суботу, 14 вересня.

На афішах (на яких, до речі, з перекладача В. Софронова - Левицького , зроблено Софрона Левицького) зазначено передбагливо, що вистава призначена також і для дорослих. Поправді, то я не знаю, хто більше пропадає за казками, пригодами і всякими „мікі-мавсами', — діти, чи дорослі?..

Наприклад, в сім'ї моїх приятелів виходить якось навпаки. Мають вони одного синка, якого засипають байками - казками, взагалі книжечками для дітей. А що ж той магік робить?.. На казки і не дивиться, а завзято студіює батькову технічну літературу — підручники креслення, архітектуру мостів, будинків і т. д.

Ну, а раз уже гроші на книжки витрачені, то батьки, раді не раді, самі зачитуються літературою, призначеною для сина.

— Ти знаєш, як це нам помагає? — признався мені мій друг. — Після прочитання гарної казки, чи пригодницької книжки, ти почуваєшся на десять літ молодший, якийсь такий відсвіжений, повний енергії, оптимізму!

Вірю, що із прем'єри „Князівни на Горошині" вийдемо ми, старше покоління, відсвіжене й відмолоджене, якщо не на десять років то хоч на п'ять, і то багато робить. А молодше покоління, розуміється, матиме свою приємність, розвагу й насолоду. Вже давно відчувається в нас пекуча потреба такої саме театральної вистави для дітей, щоб не казати вже про неосяжну, мабуть, мрію — Театр Юного Глядача.

Є в нас різні теорії — як рятувати душу української дитини. На цю тему написано чимало премудрих трактатів, з усіх сторін сиплються проєкти і рецепти порятунку, але шановні доктори і фельшери чомусь часто забувають про таку цілющу медицину, як український театр, що може чуда робити

Підтримаймо наш Театр — тендітну горошинку, з якої так мило й чарівно всміхається до нас князівна з казки.

Ікер.

Ярослав Ґерус

ОЛЬГА

(Оповідання)

(6)

***

А в кухні Ольга і Роман уже старі, добрі знайомі. Говорять і сміються. Таки справді сміються! Ех, молодосте, чи не про тебе притча: нагорі лютий одноріг, долі, в проваллі, страшний змій-дракон, а вона вічно юна молодість, тримаючись слабенької деревинки, рукою — по мед!..

Стара з Василем у кухню, а Ольга пташкою-щебетушкою до них:

— Оце, тіточко, наш гість, пан Роман, а це, Романе, моя тета. А з Василем ви вже знайомі!

І рядочки білих зубів до всіх: до Романа, до тітки і до Василя навіть.

Роман устає з лавки. Здоровить стару добрим вечором. Стара розглядає його з порога. Нарешті каже:

— Сідайте, пане, сідайте. Спочивайте! Є по чім... Василь усе вже нам розказав... Зараз прилагоджу вам щось з'їсти — і до Василя: — Ти, Васильку, теж щось з'їси.

А Ольга стрибком з-за стола та до старої:

— Я, теточко, сама все зроблю! Ви йдіть, лягайте!

Але стара перечить головою.

— Ні, дитино, залиши це мені. Ти йди туди, — показує на двері до другої кімнати, — там, у шафі, по лівому боці, є ґранатова блюзка. Принеси її сюди. Буде для пана Романа, щоб переодягнувся. А ти, Васильку, йди, заки я прилагоджу їжу, нагору і принеси звідтіль оті Юзекові попелясті штани, що я їх йому вчора понапрявляла. Юзек знає, де вони. Він сам хай кидає вже роботу, та й теж іде сюди. Нагору піде спати пан Роман. Йому треба спокою.

Ольга — до дверей. З порога ще раз перлами, що поміж вишнями, до Романа. Двері залишає відкритими, але хтось, з другої сторони, їх поволі зачиняє. Вийшов з кухні і Василь. Тільки сходи за ним заскрипіли. Роман сам зо старою. Перелистковує книжку. Деякий час обоє мовчать, тільки час від часу зашурготить горщок, дзенькне ложка. Нарешті стара від печі:

— Ви звідкіля?

Роман відвертає голову від книжки.

— Зо Стрийщини.

— Жонатий?

— Ні.

— Богу дяка, — півшепотом від печі.

Знов мовчанка, тільки дерево тріщить у челюсті.

— Батько-мати живуть?

— Так.

Зідхання біля печі.

— Ви одинак?

— Ні. Є ще брат і сестра, молодші.

— Батько чим?

— Учителює.

Знов мовчанка, тільки в печі: трісь, трісь...

Нараз двері від сусідньої кімнати відчиняються і в них стає Тонько. Всміхається. Иде до Романа, як до доброго знайомого, сідає біля нього на лавці.

— Все в порядку, пане Романе! — каже, прижмурюючи одно око. — Ви вже повечеряли? Ні? Ей, Ганно, поспішись! Для них же ж кожна хвилина дорога! А вбрання зараз дістанете. Там Ольдзя шукає в покою за блюзкою. Гей, Ольдзю, поспішись! А я може піду нагору, до Юзека, по штани.

— Василь вже туди пішов, — каже стара.

— То нічого. Я піду теж. Щоб скорше.

Потюпав дрібними крочками до сіней.

А „Ольдзя" вже поспішилась. Ось стоїть уже в дверях. Блюза є, але нема чомусь усмішки... А ще так недавно була... І в очах щось блищить.

Стара бере від неї блюзу, розгортає на столі.

— В порядку. Дір нема. Беріть, пане, — подає їх Романові.

Нагорі чутно стукіт, скриплять сходи. За хвилину входить Тонько, а за ним Василь і ще якийсь молодий, худорлявий хлопчина. Тонько вдоволено посміхається до Романа. На руці накинені штани.

— От, є вже комплет для вашої ґардероби!

Розпустив штани на всю довжину і в повітрі примірює їх до Романа, що з блюзкою в руках стоїть біля стола.

— Боюсь, чи не будуть цяпку закороткі, — каже ніби стурбовано. — Ануте, спробуйте! От підіть до покою та вдягніть на себе. Якби треба трохи продовжити, тоді розпуститься манжети. Ти, Ольдзю, вмієш це зробити! О, вона в нас кравчиня!

Усміхається влесливо до Ольги, що, похиливши голову, стоїть біля старої.

А тим часом від печі, з-під покришки banячка, на всю хату запах. Запах неозначений, але для голодного приємний. Романові, хоч у другій кімнаті, аж ніздрі ходять. З ранку ж нічого не їв!

Убрання пасує. Штани, правда, могли б бути трішки довші, але може бути й так. Блюзка трохи в раменах вузькувата, але, в загальному, підходить. Ще тільки кишені. Раз-два, і це діло поладнане. Вже все його майно в новому вбранні, з пістолею та ліхтаркою включно. Ці дві речі тепер для нього найважливіші. Так, отой карлик небезпечний. Чого це він нагло такий ввічливий став? Зразу вовком на нього дивився, на привіт не відповів, а тепер стільки ввічливости! Оля казала правду. Треба його берегтися! Але чого це вона плаче? Так, тут щось снується проти нього. Добув з кишені пістолю, легко кашлянув, і вже куля в люфі! Тепер забезпечник на своє місце. Ходить твердо. Не сковзнеться, як не треба. Отак, значить, можна йти поміж них.

***

У кухні Василь з Тоньком уже за юшкою. Третя тарілка чекає на нього.

Побачивши Романа в новому вбранні, Тонько аж устав з лавиці.

— О, та це так, якби на вас пошите! Дуже добре! Дуже добре! Ануте, поверніться! Чудово! Перша кляса!

Роман дякує за прислугу, сідає за стіл, сьорбає юшку. Смакує не гірше, як вдома. Але що це отой лисюган затіває?.. І чого Ольга така сумна?..

(Продовження буде)

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ШКІЛЬНОГО РОКУ В ШКОЛАХ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У зв'язку з початком нового шкільного року, Шкільна Рада при УККА розіслала Дирекціям свій черговий обіжник, який торкається порядку навчання, а також обіймає певні норми поведінки учнів.

Так, згідно з обіжником, всі учні українознавчих шкіл від 11-го до 15-го року життя не можуть увечорі довше перебувати поза домом, як до години дев'ятої, а учні від 16 до 18 літ, не можуть перебувати довше поза домом, як до 11-ої год. вечора. Далі, обіжник просить Дирекції інтересуватися і керувати участю учнів в огляданні фільмів (кіно). Учні позинні оглядати тільки конструктивні фільми, апробовані Дирекцією школи, яка повинна старатися ізолювати дітей від деморалізуючих фільмів. Також поручається дбати, щоб учні не пробували вживати тютюну й алькоголів. В публічних забавах учні українознавчих шкіл можуть брати участь тільки в товаристві когось з батьків. 15-16-літні не можуть бути довше на забаві, як до години 12-тої вночі. Поза тим Управа Шкільної Ради доручає Дирекціям відбути наради з батьками, на яких в першу чергу треба звернути особливу увагу батьків на релігійне виховування дітей.

Треба з признанням відзначити ці заходи Шкільної Ради. Про розбещеність шкільних дітей занадто багато читаємо та й самі маємо можливість спостерігати їх поведінку на вулиці, в собвеях і т. д. Тому старання Шкільної Ради та Дирекцій українознавчих шкіл і наших педагогів в напрямку ізолювання наших дітей від шкідливих впливів, заслуговують на признання. Треба тільки побачати, щоб і батьки співпрацювали в цій ділянці з нашими педагогами.

Між іншим Шкільна Рада розіслала школам проєкт нового пляну навчання до випробування та виправлення на місцях педагогічної праці.

П. В.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Дітройт, Міш.

Школа Українознавства.

22 червня ц. р. закінчила свій шкільний рік 8-клясова Школа Українознавства, яку веде Батьківський Комітет в рямках Т-ва Рідна Школа в Дітройті, Схід.

Добрий успіх в науці осягнуло 166 учнів-учениць, в цьому 35 православних. Зі звіту директора д-ра М. Дольницького довідалися батьки, що в минулому шкільному році Школа Українознавства зробила дуже поважний крок вперед. Дуже помітно зросла карність, правильна фреквенція та серіозне трактування науки учнями.

Зворушливим моментом було роздання свідоцтв та прощання абсольвентів-(ок) 8 кляси. Директор школи Дольницький побажав їм успіхів в дальшій науці та апелював, щоб, згадуючи юні дні — дні весни, не забули також хвилин, перебутих в Школі Українознавства, яка старалася по своїй змозі дати їм необхідне знання та защепити любов та пошану до України, країни їхніх батьків.

Щирими словами подякувала абсольвентка О. Барнич директорові та цілому українському зборові за їхній труд над ними. Вона запевнила всіх, що набуті знання, любов та пошану до країни, з якої вийшли їхні батьки, вони заховають у своїй душі на дальшому життєвому шляху.

Згадати ще належить, що Батьківський Комітет вів у звітовому шкільному році дволітній вищий курс українознавства, на якому були записані 24 слухачі.

Рідношкільні установи приготовляються до нового шкільного року. Вписи до 8-клясової школи українознавства назначено на день 7 вересня в 3 год. в „Українській Хаті", — а початок науки на суботу 14 вересня. Вписи на дворічний академічний курс українознавства будуть 6-го вересня, а початок викладів буде в п'ятницю 13-го вересня ц. р. в школі Коперника.

Новістю в цьому шкільному році буде курс української мови для молоді, яка зовсім не знає нашої мови, та курси української мови для тих абсольвентів парохіяльної школи — які будуть бажати продовжувати науку рідної мови. Впис на ці курси буде дня 21 вересня ц. р., в год. 2.30 п. пол. в школі Коперника.

Дитячий садок почне свою працю в перших днях жовтня.

Тепер слово за батьками. Чи всі вони впишуть своїх дітей до рідношкільних установ? Чи Українська Спільнота в Дітройті свідома того, що національне виховання нашої дітвори є її найважливішим завданням в сучасну хвилю? Чи вона дасть Рідній Школі потрібну моральну та матеріяльну поміч?

Відповідь на всі ці питання дасть місяць вересень 1957 р.

А. Заплітний.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 18-ти мільйонового майна організації!

Йонкерс, Н. Й.

Лемки допомагають своїм братам в Польщі.

Заходами новооснованого Відділу Організації Оборони Лемківщини в Йонкерсі, переведено дві збірки серед лемків Йонкерсу й околиці для допомоги тим українцям в Польщі, що повернулися з польських західніх „зєм одзисканих" на Лемківщину.

Як відомо з приватних листів і часопису „Наше Слово", що появляється українською мовою в Варшаві і є органом Українського Культурно-Освітнього Товариства в Польщі, ті поворотці застали свої господарства у рідних селах або цілком знищені, або так поруйновані, що потребують ґрунтовної направи. Найчастіше трапляється так, що хоч поворотці і застають свої хати оцілілі, то в них сидять польські осадники, яким польський режим понадавав на власність ті українські господарства, і з яких вони не хочуть вступитися.

Наші люди повертають з західньої і північної Польщі на рідні землі часом і без дозволу польських властей, бо польський комуністичний режим не радо пускає українських засланців додому. Таким поворотцям на власну руку варшавський режим за кару не дає жадної допомоги для відновлення їхніх господарств, і тому вони на початках попадають у велику нужду. І саме тим поворотцям повинна поспішити з допомогою українська еміграція за океаном. Відділ Організації Оборони Лемківщини в Йонкерсі вже перевів дві збірки на допомогу українським поворотцям з польських західніх земель до села Розділя і Гладишова на Лемківщині.

Одну збірку для поворотців до села Розділь перевела членка Управи Відділу Іванна Беньовська з Йонкерсу. До села Розділь повернуло з західньої Польщі на власну руку, без дозволу й допомоги польського уряду, 14 українських родин і вони просять своїх рідних, знайомих і односельчан допомогти їм. В листі до Іванни Беньовської ті поворотці пишуть: „Ми, краяни з Розділя, котрісме повернули з західньої Польщі до свого рідного села, звертаємось до Вас всіх з великом просьбом, аби Ви нам дали яку маленьку поміч. Ми, що повернули до Розділя, то більша кількість не має хат зовсім, а ті, котрі мають, то суть або знищені зовсім, або сидять у них поляки і не хотять нам відступити наших хат. Наразі уряд польський не дає нам жадної допомоги, никто не спитається, чи ти їв, чи ні, як ти жиєш, так люди сидять по дві і три родини в одній хаті, всьо на купі, і чекають, чи надійде для них та вільна хвилина, чи треба буде пропадати. Всі ми живемо так, як цигани, но цигани мають свої власні вози й буди, а ми навіть не маємо права допоминатися про свої будинки. Сподіваємося, що Ви там подумаєте про нас, і може якось нам поможете. Не забувайте про нас, допомагайте нам в нашім тяжкім життю, щоб бодай наші діти забезпечити і їхнє будуче життя, може хоч они колись дочекаються кращого життя".

Для тих поворотців до Розділя жертвували: І. і М. Беньовські $10; по $5: Варвара Левінська, Михайло Дудра, Юрко Млинар і Ольга Млинар; Наталія Стрийська жертвувала $2, і Анна Корінь $1.

Другу збірку перевів секретар Відділу Юрко Ковальчик для одної родини, яка повернулася з західньої Польщі до рідного села Гладишова на Лемківщині. Пожертви зложили: Ковальчик Юрко й Міна $25; по $20: Іван і Анна Грабан і Василь Ковальчик; по $10: Марія Грабан, Андрій і Мелька Теличка, Александра й Олена Ковальчик, Анна й Вальтер Новаковські, Степан Малзура і Анна Чолій з роду Гиба; Розалія Пилипишин $15; по $5: Марта Панко, Михайло Пилипишин, Емілія Напара і Марія Дроздович.

Гроші з обох цих збірок вже переслано до Польщі.

Відділ підготовляє дальші збірки, щоб поспішити з допомогою потребуючим українським поворотцям з західньої Польщі в інших селах.

Ст. Ж.

Короткі Вістки

● **У вівторок 3-го серпня** до нюйоркського порту прибуло 9,300 пасажирів на 12 кораблях. Це найбільше число пасажирів, які протягом одного дня завдали праці урядовцям Митного уряду, Уряду Іміграції та санітарним інспекторам.

● **Уряд Венесуелі** повідомляє, що в 1960-му році відбудеться в Каракасі Міжнародний Ярмарок — Виставка, в якому візьмуть участь торговельні і промислові фірми з різних країн. Ярмарок відбудеться на 500-акровій площі, яка залишиться після виставки як міський парк.

● **В Об'єднаних Націях** прийняли на тимчасову працю — до кінця літніх ферій — 15-річну Розалію Колбі з Бруклину (Ню Йорк), яка виявила особливі філологічні здібності: з дитинства захоплюється китайською та іншими далекосхідніми мовами. Вона сама з'явилась до секретаріяту Об'єднаних Націй із запитом, чи дадуть їй працю після закінчення школи.

● **Махмуд Елівазов** — овечий пастух в горах Азарбайджану дав інтерв'ю представникові азарбайджанського Комсомолу на тему довговічности. Махмуд має 149 років і втішається повним здоров'ям — якщо вірити комуністичній пресі.

● **У Бостоні,** Массачусетс, власники площі для паркування авт купили 6-поверховий дім, в якому від 1909 року містився оперовий театр, де співали такі славні співаки, як Енріко Карузо та інші. Будинок розберуть, а на його місці влаштують площу для паркування авт.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ І „СВОБОДА" — ЦЕ ТВЕРДИНІ УКРАЇНЦІВ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ, ЯКІ МАЮТЬ ЗА СОБОЮ 60-ЛІТНЮ ІСТОРІЮ ПРОВІДНИЦТВА В ПОЛІТИЧНИХ, КУЛЬТУРНИХ ТА СОЦІЯЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ НАШОЇ ІМІҐРАЦІЇ В АМЕРИЦІ.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ВІЛКС-БЕРІ, Па. — Б-во св. І. Хрестителя, Відд. 223, повідомляє всіх членів, що збори відбудуться в неділю, 8-го вересня, в парох. залі, зараз по Службі Божій. Проситься всіх членів прийти на ці збори, маємо важну справу, яка вимагає рішення всіх членів. — Управа.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — Збори Т-ва „Єдність", Відд. 163, відбудуться 8-го вересня, в домі Укр. Ам. Горожан — 847 Н. Френклін вул. о год. 12-ій впол. Проситься всіх членів прибути на призначений час. — М. Курко, предс.; Ст. Филик, фін. секр., Дм. Мисько, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Б-во св. Василія Вел., Відд. 364, повідомляє, що місячні збори, які мають відбутися 8-го вересня — ПЕРЕНЕСЕНО на 15-го вересня, о год. 2-ій по пол. в УНДомі — 3161 East 93rd St. Проситься про численну участь. — Після зборів — СМАЧНА ВЕЧЕРЯ. — Гр. Кукіз, предс.; В. Брездун, кас.; І. Кореневич, секр.; В. Владика, фін. секр.

БРУКЛИН, Н. Й. — Трикварталні збори Т-ва ім. Б. Хмельницького, 158 Відд., відбудуться в суботу, 7-го вересня 1957 р., о год. 8-ій вечора, в Укр. Нац. Домі — при 216-218 Grand St. — С. Бродик, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Т-во „Українська Січ", Відд. 39, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 8-го вересня, о год. 3-ій по пол., в УНДомі. Проситься всіх членів прийти. В суботу, 7-го вересня, від год. 8-10 веч і в неділю 8-го вересня, від год. 12-3-ої по пол., можна вплачувати вкладки. Управа просить усіх довжників, вирівняти всі свої залеглості. — Управа.

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Місячні збори В-ва св. ап. Петра і Павла, Відд. 102, відбудуться 8-го вересня 1957 р., в церковній залі — 2280 W. 7th St., зараз по співаній Службі Божій. — М. Декан, предс.; С. Косик, кас.; М. Бобечко, секр.

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Т-во „Запорозька Січ", Відд. 251, матиме збори в неділю, 8-го вересня, зараз по співаній Службі Божій, в церковній залі — 2280 W. 7th St. — В. Козир, предс.; Д. Шмаґала, секр.

БАВНД БРУК, Н. Дж. — Місячні збори Б-ва св. о. Николая, Відд. 344, відбудуться в неділю, 8-го вересня 1957 р., в домі, де звичайно, о год. 4-ій по пол. Просимо всіх членкинь і членів прибути на означений час. Будуть важливі справи до полагодження. — Гр. Геба, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Т-ва „Сокіл", Відд. 336, відбудуться в неділю, 8-го вересня, о год. 1-ій по пол. Просимо всіх членів прибути і вирівняти свої вкладки. — Г. Степанек, предс.; Г. Кисіль, фін. секр.; Т. Кальмук, рек. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Т-во „Клюб Поступовий", Відд. 70, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться у середу, 11-го вересня, о год. 7-ій веч., в приміщенні УНДому — 433 Hoboken Ave. — П. Костик, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Т-во ім. І. Франка, Відд. 334, повідомляє своїх членів, що слідуючі збори відбудуться 8-го вересня, о год. 1-ій по пол., в Народнім Домі. Проситься довгуючих членів, вирівняти свої вкладки. — Н. Задирецький, предс.; С. Богачик, секр., кас.; Гр. Демкович, рек. секр.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим співвласниками 18-ти мільйонового майна організації!

Короткі Вістки

● Наступник англійського престолу, князь Чарлз, якому в листопаді цього року минає 9 років, починає від 23-го вересня науку в приватній школі „Чім" у Лондоні, де й мешкатиме разом із 89 іншими хлопцями. Королівська пара платитиме за свого сина 300 фунтів річно ($840). Чарлз підлягатиме всім тим самим шкільним приписам, що й усі інші учні. Вони йдуть спати о год. 6.30 веч. і встають о 7 год. ранку. Чарлз діставатиме пів фунта цукерків на тиждень і 25 шілінґів ($3.65) на 10 тижнів. Він мусітиме писати кожної неділі листа до своїх батьків. Шкільні товариші називатимуть його просто Чарлз, а шкільні учителі й служба титулуватимуть „князь Чарлз".

● В Атлантик Ситі, Н. Дж., почався вибір „Міс Америки" на 1958 рік. До змагань стала 51 змагунка. Коронація „Міс Америки" відбудеться в суботу 7-го вересня. Крім корони і титулу, вона дістане ще 30,000 долярів нагороди.

● Радіо „Вільної Европи" перестерегло поляків, щоб не втікали на Захід у надії дістатися до Америки, бо — мовляв — ЗДА і Канада не впускають нових іміґрантів поза законними квотами. Комуно - польська преса вперше за час існування радіо „Вільної Европи" — похвалила ту антикомуністичну радіовисильню за її „реалізм". Свою пересторогу радіо „Вільної Европи" проголосило у зв'язку з утечею 70-х польських туристів з корабля „Баторий" після того, як цей корабель прибув до Копенгаґену.

Купуйте в підприємствах, що оголошуються в „Свободі"